

6. Standardni kombinacijski moduli (2)

Sadržaj predavanja

- **multipleksor**
  - **ostvarivanje Booleovih funkcija multipleksorom**
- **prioritetni koder**
- **pretvornik koda**
- **komparator**

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

- ostvarivanje logičkih funkcija multipleksorom:

- funkcija multipleksiranja:
 m_i : minterm predstavlja adresu

$$Z = \sum_{i=0}^{2^n-1} I_i \cdot m_i$$

- definicija funkcije od n varijabli u kanonskom disjunktivnom obliku:

$$f(x_{n-1}, \dots, x_0) = \sum_{i=0}^{2^n-1} \alpha_i \cdot m_i$$

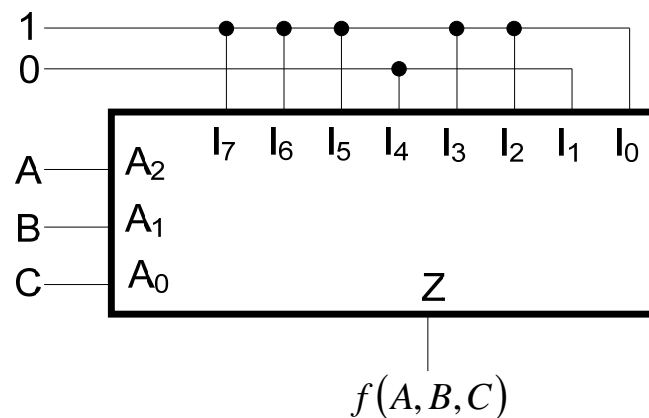
- pridruživanje: $\forall A_i = x_i, I_i = \alpha_i \Rightarrow Z = f(x_{n-1}, \dots, x_0)$

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

Primjer: ostvarivanje funkcije tri varijable

$$f(A, B, C) = \sum m(0, 2, 3, 5, 6, 7)$$

- "simulacija rada permanentne memorije (ROM)"
- neefikasno! ($\forall m_i \exists I_i$)

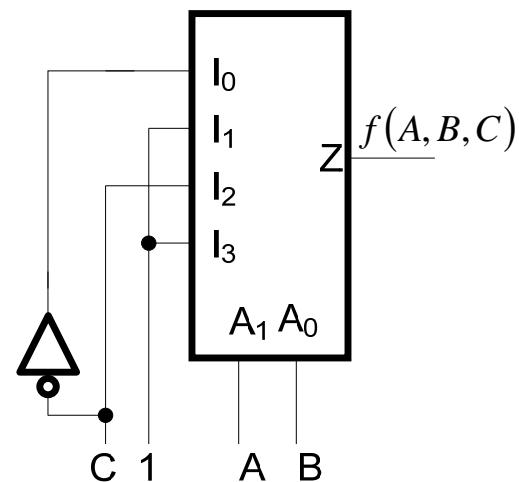
Ostvarivanje funkcija multipleksorom

- rješenje *trivijalnim rezidualnim funkcijama*
~ efikasnije rješenje:
  - za $f(x_{n-1}, \dots, x_0)$ MUX s $n-1$ adresa
~ 2^{n-1} "informacijskih" ulaza
  - na ulaze MUX dovoditi funkcije varijable *najmanje* težine:
$$\varphi(x_0) = \{0, 1, x_0, \bar{x}_0\}$$
  - 2^{n-1} informacijskih ulaza
~ 2^{n-1} funkcija ostatka, *rezidualnih funkcija*
  - rezidualne funkcije od jedne varijable
~ *trivijalne* rezidualne funkcije

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

Primjer: $f(A, B, C) = \sum m(0, 2, 3, 5, 6, 7)$

A ₁ A	A ₀ B	C	ADRESIRANI ULAZ	f	
0	0	0	I ₀	1	$\overline{C}$
0	0	1		0	
0	1	0	I ₁	1	1
0	1	1		1	
1	0	0	I ₂	0	C
1	0	1		1	
1	1	0	I ₃	1	1
1	1	1		1	

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

- rješenje *netrivijalnim* rezidualnim funkcijama:
  - "netrivijalne" rezidualne funkcije (>1 varijable)
~ obično presloženo rješenje
  - (također) kanonski oblik funkcije
~ *nema* minimizacije
  - pojednostavljivanje rješenja
~ odabir prikladnog pridruživanja varijabli adresnim ulazima

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

Primjer: $f(A, B, C, D, E) = \sum m(0, 1, 2, 5, 6, 8, 13, 14, 15, 16, 21, 26, 28, 30, 31)$

- ostvarenje 16-ulaznim MUX
~ standardno rješenje
trivijalnim rezidualnim funkcijama
- ostvarenje 8-ulaznim MUX
~ rezidualne funkcije od 2 varijable

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

- ostvarenje 8-ulaznim MUX
~ rezidualne funkcije od 2 varijable

$$f(A, B, C, D, E) = \sum m(0, 1, 2, 5, 6, 8, 13, 14, 15, 16, 21, 26, 28, 30, 31)$$

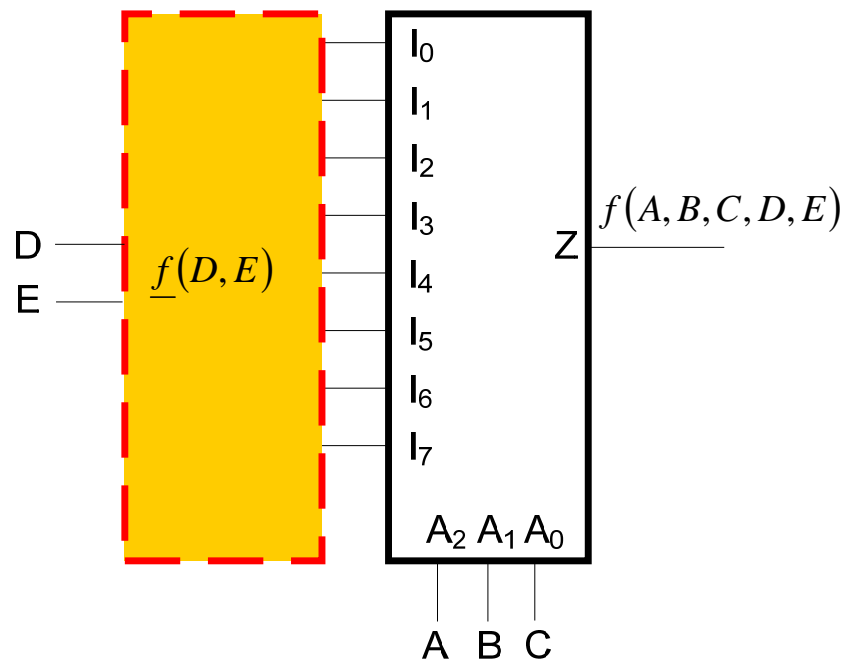
DE		ABC							
		000	010	110	100	001	011	111	101
00	1	1		1				1	
01	1				1	1			1
11						1	1		
10	1		1		1	1	1		
		I ₀	I ₂	I ₆	I ₄	I ₁	I ₃	I ₇	I ₅

Ostvarivanje funkcija multipleksorom

- ostvarenje 8-ulaznim MUX
 $\sim$ rezidualne funkcije od 2 varijable: $ABC \rightarrow A_2A_1A_0$

$$f(A, B, C, D, E) = \sum m(0, 1, 2, 5, 6, 8, 13, 14, 15, 16, 21, 26, 28, 30, 31)$$

i	A	B	C	$f_{\text{res}}=I_i$
	A_2	A_1	A_0	
0	0	0	0	$\overline{D}\overline{E}$
1	0	0	1	$D \oplus E$
2	0	1	0	$\overline{D}\overline{E}$
3	0	1	1	$D + E$
4	1	0	0	$\overline{D}\overline{E}$
5	1	0	1	$\overline{D}E$
6	1	1	0	$D\overline{E}$
7	1	1	1	$D + \overline{E}$

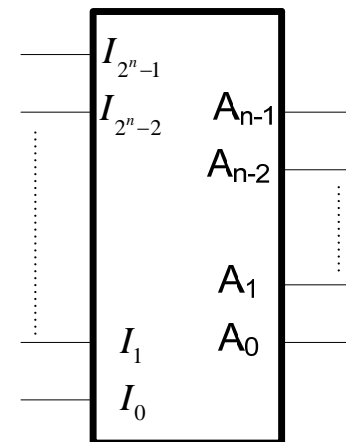
Sadržaj predavanja

- multipleksor
- **prioritetni koder**
- pretvornik koda
- komparator

Prioritetni koder

- funkcija *kodiranja*
  - ~ generiranje *binarne* kodne riječi nekog koda; potrebno osigurati da je *samo jedan* ulaz aktivan!
- koder
  - ~ aktivan samo jedan ulaz (npr. $I_i = 1$)
 2^n ulaza $\rightarrow n$ izlaza
- *prioritetni* koder
  - ~ aktivno više ulaza, samo jedan djeluje!
- tipična oznaka:
 $2^{\langle \text{broj adresa} \rangle} / \langle \text{broj adresa} \rangle$

Prioritetni koder

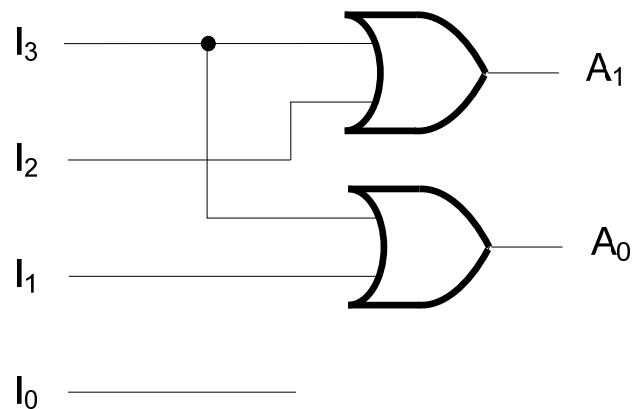
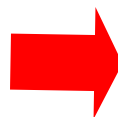
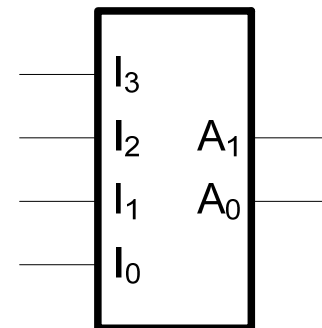
Primjer: koder 4/2

- ograničenje: uzorci ulaza s više 1 *ne mogu* se pojaviti
- simbol "0" ($\sim I_0$) daje $A_1A_0 = 00$
~ ne utječe!

I_3	I_2	I_1	I_0	A_1	A_0
0	0	0	1	0	0
0	0	1	0	0	1
0	1	0	0	1	0
1	0	0	0	1	1

$$A_1 = I_3 + I_2$$

$$A_0 = I_3 + I_1$$

Prioritetni koder

- *prioritetni koder* (engl. priority encoder)
~ rješenje problema više aktivnih ulaza:

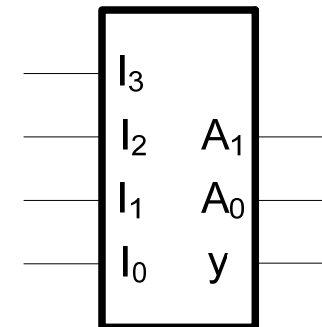
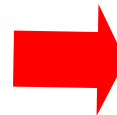
- djeluje ulaz najvišeg prioriteta

- svi ulazi = 0 ?

~ poseban izlaz:

$y = \text{if } I_3 \text{ or } I_2 \text{ or } I_1 \text{ or } I_0 \text{ then } 1 \text{ else } 0$

I_3	I_2	I_1	I_0	A_1	A_0	y
0	0	0	0	x	x	0
0	0	0	1	0	0	1
0	0	1	x	0	1	1
0	1	x	x	1	0	1
1	x	x	x	1	1	1

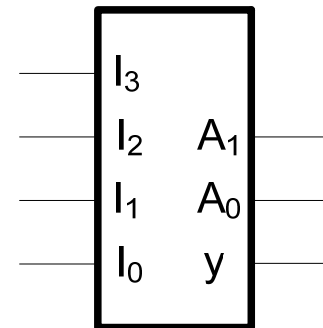
Prioritetni koder

- VHDL *ponašajni* model prioritetnog koder 2/4

```
library ieee;
use ieee.std_logic_1164.all;

entity priorityEncoder is
  port (I: in std_logic_vector(3 downto 0);
        A: out std_logic_vector(1 downto 0);
        y: out std_logic);
end priorityEncoder;

architecture ponasajna of priorityEncoder is
begin
  A <= "11" when I(3)='1' else
        "10" when I(2)='1' else
        "01" when I(1)='1' else
        "00";
  y <= '0' when I="0000" else '1';
end ponasajna;
```


Prioritetni koder

Primjer: prioritetni koder 4/2 [Brown i Vranešić, 2000]

I_3	I_2	I_1	I_0	A_1	A_0	y
0	0	0	0	x	x	0
0	0	0	1	0	0	1
0	0	1	x	0	1	1
0	1	x	x	1	0	1
1	x	x	x	1	1	1

$$u_3 = I_3$$

$$u_2 = \overline{I_3} \cdot I_2$$

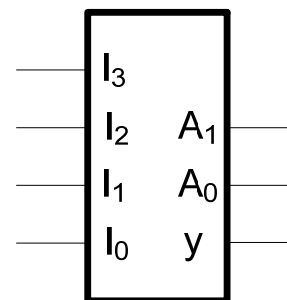
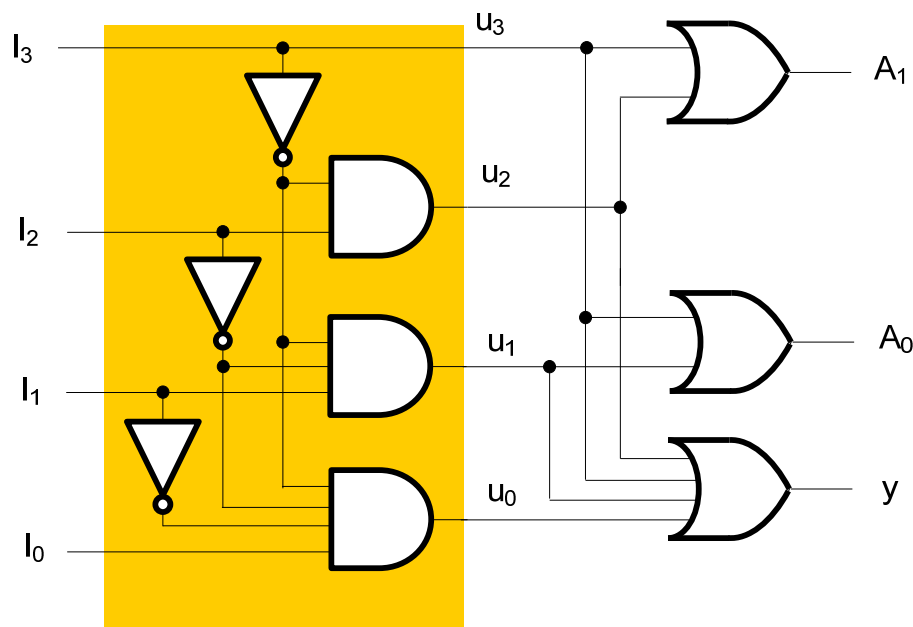
$$u_1 = \overline{I_3} \cdot \overline{I_2} \cdot I_1$$

$$u_0 = \overline{I_3} \cdot \overline{I_2} \cdot \overline{I_1} \cdot I_0$$

$$y = u_3 + u_2 + u_1 + u_0$$

$$\Rightarrow \begin{aligned} A_1 &= u_3 + u_2 \\ A_0 &= u_3 + u_1 \end{aligned}$$

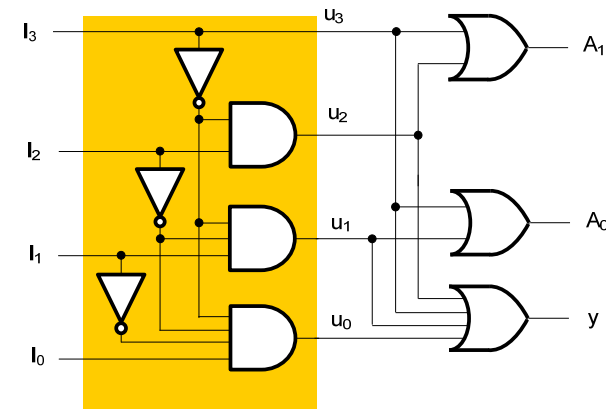
Prioritetni koder

- VHDL *strukturni* model prioritetnog koda 2/4

```
library ieee;  
use ieee.std_logic_1164.all;
```

```
entity priorityEncoder is  
  port (I: in  std_logic_vector(3 downto 0);  
        A: out std_logic_vector(1 downto 0);  
        y: out std_logic );  
end priorityEncoder;
```

```
architecture strukturna of priorityEncoder is  
  signal n3,n2,n1,u3,u2,u1,u0: std_logic;  
begin  
  sklop1: entity work.sklopNOT port map (I(3),n3);  
  sklop2: entity work.sklopNOT port map (I(2),n2);  
  sklop3: entity work.sklopNOT port map (I(1),n1);  
  u3 <= I(3);  
  sklop4: entity work.sklopAND2 port map (n3,I(2),u2);  
  sklop5: entity work.sklopAND3 port map (n3,n2,I(1),u1);  
  sklop6: entity work.sklopAND4 port map (n3,n2,n1,I(0),u0);  
  sklop7: entity work.sklopOR2 port map (u3,u2,A(1));  
  sklop8: entity work.sklopOR3 port map (u3,u2,u1,A(0));  
  sklop9: entity work.sklopOR4 port map (u3,u2,u1,u0,y);  
end strukturna;
```


Sadržaj predavanja

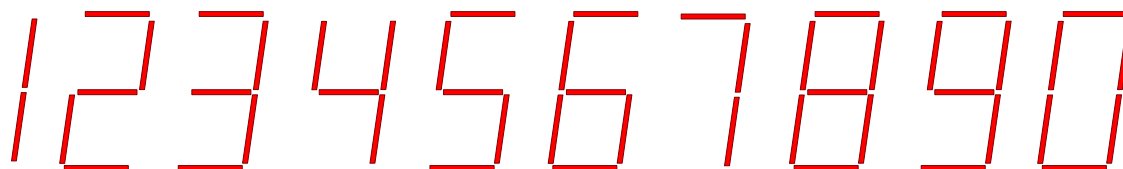
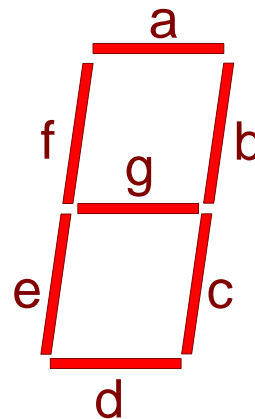
- multipleksor
- prioritetni koder
- **pretvornik koda**
- komparator

- *pretvornik koda* (engl. code converter):
  - pretvorba kodnih riječi *dvaju različitih* kodova
  - isti princip kao kod dekodera i koder:
    - dekodeer
~ kodna riječ $\rightarrow$ 1 aktivni izlaz
    - koder
~ 1 aktivni ulaz $\rightarrow$ kodna riječ
  - različiti tipovi MSI modula
+ mogućnost *kaskadiranja* (2-dimenzijske strukture)

Pretvornik koda

Primjer: pretvornik BCD koda u 7-segmentni

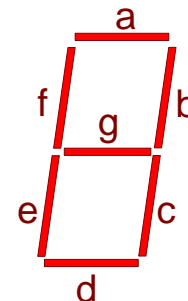
- vrlo raširena primjena
~ prikaz BCD znamenki
- element za prikaz
~ *7-segmentni prikaz*
(engl. 7-segment display)

Pretvornik koda

- tablica pretvorbe BCD u 7-segmentni kod

1234567890

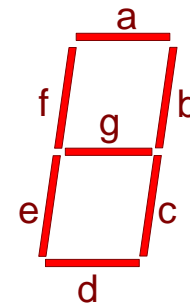

	D_3 2^3 8	D_2 2^2 4	D_1 2^1 2	D_0 2^0 1	a	b	c	d	e	f	g
0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
2	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1
3	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1
4	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1
5	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
6	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1
7	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
8	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
9	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1

Pretvornik koda

Zadatak:

- napisati minimalne izraze za a, b, ..., g
- nacrtati sklop
- napisati VHDL ponašajni / strukturni model
- ponoviti sve za pretvornik *heksadekadskih brojeva* u 7-segmentni kod

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 A B C d E F

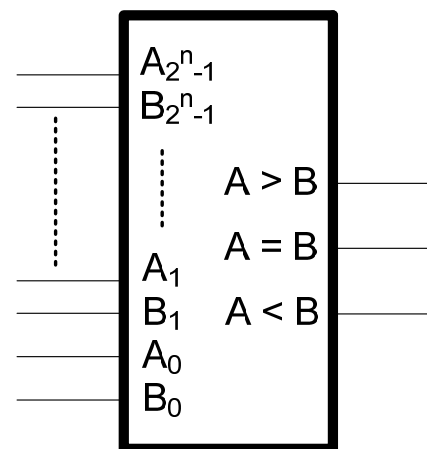
Sadržaj predavanja

- multipleksor
- prioritetni koder
- pretvornik koda
- **komparator**

Komparator

- *komparator*
  - ~ sklop za usporedbu dva n -bitna broja (npr. A i B)
    - obično cijeli brojevi *bez* predznaka
    - mogućnosti:
      - $A = B$
      - $A > B$
      - $A < B$
    - MSI modul
      - ~ 4-bitni
      - + mogućnost *kaskadiranja*

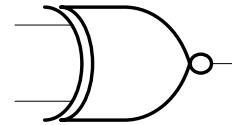

Komparator

- izgradnja komparatora (jedna mogućnost):

- usporedba po bitovima
~ sklop EX-NILI

- izlaz $A = B$
~ I funkcija usporedbi po bitovima
- izlaz $A > B$
~ dominira prvi bit sa svojstvom $A_i > B_i$
(počev od bita najviše težine)
- izlaz $A < B$
~ **not** $((A_i > B_i) \text{ or } (A = B))$

Komparator

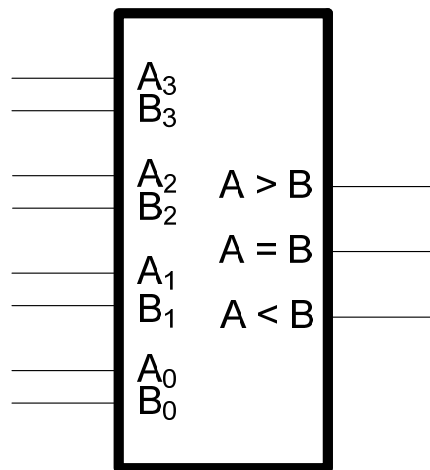
Primjer: 4-bitni komparator

- usporedba po bitovima: $u_i = \overline{a_i \oplus b_i}$, $i = 0, \dots, 3$
- izlaz $A = B$: $"A = B" = u_3 \cdot u_2 \cdot u_1 \cdot u_0$
- izlaz $A > B$
~ *rekurzivno* utvrđivanje $a_i > b_i$, od bita najviše težine:
 $"a_3 > b_3" = a_3 \cdot \overline{b_3}$
 $"a_2 > b_2" = a_2 \cdot \overline{b_2} \cdot u_3$
 $"a_1 > b_1" = a_1 \cdot \overline{b_1} \cdot u_3 \cdot u_2$
 $"a_0 > b_0" = a_0 \cdot \overline{b_0} \cdot u_3 \cdot u_2 \cdot u_1$
$$\Rightarrow \begin{aligned} "A > B" &= "a_3 > b_3" + "a_2 > b_2" \\ &+ "a_1 > b_1" + "a_0 > b_0" \end{aligned}$$
- izlaz $A < B$: $"A < B" = \overline{"A = B" + "A > B"}$

Komparator

Zadatak:

- nacrtati sklop 4-bitnog komparatora
- napisati tablicu kombinacija
- napisati VHDL ponašajni model sklopa
- napisati VHDL strukturni model sklopa

- U. Peruško, V. Glavinić: *Digitalni sustavi*, Poglavlje 7:
Standardni kombinacijski moduli.
- ostvarivanje Booleovih funkcija multipleksorom:
str. 264-266

Zadaci za vježbu (1)

U. Peruško, V. Glavinić: *Digitalni sustavi*, Poglavlje 7:
Standardni kombinacijski moduli.

- ostvarivanje Booleovih funkcija multipleksorom:
7.7-7.26
- pretvornik koda: 7.47

Zadaci za vježbu (2)

- M. Čupić: *Digitalna elektronika i digitalna logika. Zbirka riješenih zadataka*, Cjelina 5: Standardni kombinacijski moduli.
- ostvarivanje Booleovih funkcija multipleksorom:
    - riješeni zadaci: 5.5-5.8, 5.11b, 5.16 (VHDL), 5.17
    - zadaci za vježbu: 16-18, 20-29, 32
  - komparator
    - zadaci za vježbu: 30, 31